

Research in Curriculum Planning

Vol 10, No 9 (continus 36)
Spring 2013, Pages 137-146

A survey on the optimal strategies for effective participation of the parents and the public in schools

Maryam Afzal Khani¹, Mojgan Abdi Pakravan

¹Assistant Professor, Department of Educational science department, Islamic Azad University, Garmsar unit, Garmsar, Iran

²MS in Educational Management, Islamic Azad University, Garmsar unit, Garmsar, Iran

پژوهش در برنامه‌ریزی درسی

سال دهم، دوره دوم، شماره ۹ (پیاپی ۳۶)
بهار ۱۳۹۲، صفحات ۱۴۶-۱۳۷

بررسی شیوه‌های بهینه در مشارکت اثر بخش اولیا و مردم در مدارس

مریم افضل خانی^{*}، مژگان عبدی پاکروان

^۱استادیار دانشکده علوم تربیتی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران
دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

چکیده

This research through employing survey method investigates optimum methods in effective engagement of parents and the public in schools within 15 zone of Tehran Municipality in 2011-2012. Statistical population in this research includes all principals of the elementary schools within this zone (95) and 381 parent selected by using cluster random sampling method. In this research, the researcher seeks to find out about the impact of the constituents culture, information technology, financial dimensions, education and communication on attraction of parent's engagement. Data collection tool is a researcher-made questionnaire containing 23 closed questions in a five scales and also the answers to the questions are designed in Likert Scale. The questionnaire's validity was examined using the views of scholars and experts, while its reliability was 0.82 according to the Cronbakh alpha. For calculation and analysis of the obtained data, descriptive statistics (frequency, percentage, mean, table and diagram) and inferential statistics (single-sample T test) were employed. The obtained results indicate a significant relationship between culture, IT, financial dimensions, education and communication of the executive staffs and parents. In addition, the relationship of engagement with culture and IT with a mean of 22.9 and 11.6 respectively has been found the strongest and weakest.

Keywords: effective engagement, optimum methods in engagement, parents, culture, IT, financial dimensions, education and communication of executive staff, elementary schools

این پژوهش با هدف بررسی شیوه‌های بهینه در مشارکت اثر بخش اولیا و مردم در مدارس منطقه ۱۵ شهر تهران و در سال تحصیلی ۹۱ - ۹۰ با روش پیمایشی صورت گرفته است. حجم جامعه آماری این تحقیق همه مدیران مدارس ابتدایی به تعداد ۹۵ مدیر و اولیای دانش‌آموزان به تعداد ۴۱۶۳۲ نفر و حجم نمونه آماری به کمک جدول تعیین حجم مورگان به ترتیب ۹۵ نفر مدیر، ۳۸۱ نفر اولیا است که با روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شده است. پژوهشگر در این پژوهش در پی آن است که تأثیر مؤلفه‌های فرهنگ، فناوری اطلاعات، بعد مالی، آموزش و ارتباطات را بر جذب مشارکت اولیا بررسی نماید. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته است که با ۵ حیطه و ۲۳ گویه در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت تهیه شد و ضریب اعتبار بر اساس آلفای کرانباخ معادل ۰/۸۲ به دست آمد. داده‌های حاصل، به وسیله آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین، جدول و نمودار) و آمار استنباطی (T تک نمونه‌ای) محاسبه و تجزیه و تحلیل شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از دیدگاه مدیران و اولیا رابطه معناداری بین مشارکت با فرهنگ، فناوری اطلاعات، ابعاد مالی، آموزش و ارتباطات کادر اجرایی با اولیا وجود دارد. همچنین رابطه مشارکت با متغیر فرهنگ با میانگین ۲۲/۹ بالاترین و میانگین متغیر فناوری اطلاعات با میانگین ۱۱/۶ کمترین مقدار را دارد.

واژگان کلیدی: مشارکت اثر بخش، شیوه‌های بهینه در مشارکت، اولیا، مشارکت با فرهنگ، فناوری اطلاعات، ابعاد مالی، آموزش، ارتباطات کادر اجرایی، مدارس ابتدایی

مقدمه

مشارکت (Participation) یک نیاز سرشتی انسان است. انسان بر پایه آفرینش خویش نیاز به تعلق و پیوند با دیگران دارد و خوی اجتماعی بودن در وی نهفته است. این گفته اندیشمندان که انسان یک هستی اجتماعی است، بیانگر آن است که انسان به صورت طبیعی و بر اساس سرشت خویش داوطلبانه با دیگران کار و زندگی می‌کند. نهادهای بنیادی که انسان در آنها پرورده می‌شود و زندگی را پی می‌گیرد، به طور عمومی، پاسخی به نیاز مشارکت فراهم می‌آورد. (جهانیان، ۱۳۸۸).

نظام اجتماعی و حیات سیاسی جامعه بشری به تعاون و مشارکت اعضای آن بستگی دارد. این امر از طریق همیاری‌های مردمی استوار می‌گردد و آموزش و پرورش به عنوان مهمترین نظامی اجتماعی نیازمند مشارکت و همکاری همه اجزای آن است. این نظام بدون مشارکت مؤثر مردم و کارکنان در ابعاد علمی، فرهنگی، اقتصادی و عاطفی نمی‌تواند فرایند تعلیم و تربیت را به خوبی عملی سازد. (بهرامی، ۱۳۸۸).

با هر نگرشی که مشارکت را مورد مطالعه قرار دهیم، این نکته را نمی‌توان انکار کرد که مشارکت در عمل چنان کامیاب بوده است که به طور گسترده و در بیشتر کشورهای پیشرفته جهان پذیرش عام یافته است. بی شک، چنین مقبولیتی در سایه اثر بخشی در بالا بردن بهره‌وری سازمان‌ها، توسعه دموکراسی، بهبود روابط کار و مانند آن به دست آمده است. در این راستا، یکی از نهادهایی که به لحاظ ماهیت فعالیت‌ها، ضرورت مشارکت همه عناصر و عوامل آن هویدا است، آموزش و پرورش است. (جهانیان، ۱۳۸۷).

مشارکت در امر آموزش و پرورش، نقش بنیادی دارد. آموزش و پرورش نه تنها باید مشارکت را آموزش دهد، بلکه خود نیز بر مبنای مشارکت اداره شود. بدین سبب، در نهادهای آموزش و پرورش که جایگاه پروراندن مردم است، باید هم مشارکت را به صورت نظری آموخت و هم به گونه عملی کاربرد آن را در نهادهای آموزشی آشکار ساخت. ما باید به فرزندان خود در آموزشگاه‌ها مشارکت را بیاموزیم و خود آزمایشگاه و نمونه آن باشیم (فصاحت، ۱۳۸۲).

مشارکت درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص است در موقعیت‌های گروهی که آنان را بر می‌انگیزد تا برای دستیابی به اهداف گروهی یکدیگر را یاری دهند و در مسؤولیت کار شریک شوند. بر اساس تعریف بالا، درگیر شدن، یاری دادن و مسؤولیت پذیری، سه ویژگی مهم مشارکت است (صالحی، ۱۳۸۰).

مشارکت فرایندی توانمندساز است که موجب تحرک بخشی منابع محلی، به کارگیری گروه‌های متنوع اجتماعی در تصمیم‌گیری، درگیری مردم محلی در تعریف مشکلات، جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات و اجرای پروژه‌ها می‌شود (Foy, 1997)

فاجرلیند (Fagerlind, 1991) معتقد است که آموزش و پرورش یک نظام باز است. از این رو، عوامل متعددی بر آن اثر می‌گذارد و هر یک به نوبه خود از آن اثر می‌پذیرند. به عبارتی دیگر، برای رشد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ایدئولوژیکی و مانند آن، رشد و بالندگی آموزش و پرورش اجتناب ناپذیر است. بدین ترتیب مشارکت نهادها و سازمان‌های گوناگون نیز الزامی است.

پاتمن (patman) مطرح می‌کند که تمامی دستاوردهای بشری، حاصل مشارکت شهروندان در امور مختلف اجتماعی بوده است (bowler & donovan, 2010). بنابراین، نهادینه کردن آن در میان شهروندان ضروری می‌نماید. (2009, strang).

کورت لوین معتقد است که هرگاه مردم در کارگردانی کارها مشارکت داده شوند، اندازه مقاومت و ایستادگی آنها در برابر دگرگونی و نوسازی و نوآفرینی کاهش می‌یابد و راه سازگاری در پیش می‌گیرند، روحیه کارکنان با مشارکت تقویت می‌شود و از تعارض‌ها و ستیزه‌ها کاسته می‌شود. بررسی‌های روان‌شناسی نشان می‌دهد که هرگاه مردم فرصت یابند در تصمیمی که بر سرنوشتشان اثر می‌گذارد مشارکت نمایند، خلاقیت و آفرینندگی بیشتری از خود نشان می‌دهند (به نقل از غلامحسین پور انوری و همکاران، ۱۳۸۷).

امروزه مشارکت، یکی از شاخص‌های اصلی توسعه و اندیشه مدرن است. اغلب صاحب نظران بر این باورند که

بررسی شیوه‌های بهینه در مشارکت اثربخش اولیاء و ... / ۱۳۹۱

مشارکت را در خود پدیدار سازد و به عنوان یکی از اساسی‌ترین نهادهای اجتماعی، بهترین محیط را برای تحقق امر مشارکت‌های مردمی فراهم سازد (طاهری، ۱۳۸۵).

به عبارت دیگر، مدارس بدون مشارکت جدی مردم - به ویژه اولیای دانش‌آموزان - نمی‌توانند فرایند تعلیم و تربیت را به خوبی عملی سازند و به اهداف خود دست یابند. بنابراین، بررسی و شناسایی راه‌های مشارکت اولیای دانش‌آموزان در اداره امور مدارس امری حیاتی و ضروری است. در این پژوهش، به تعدادی از تحقیقات مرتبط اشاره می‌شود.

بررسی شیوه‌های مشارکت اثر بخش اولیا در مدارس، زمینه‌ساز افزایش فعالیت‌های مشارکتی دانش‌آموزان نیز خواهد بود. در این باره داودی (۱۳۸۹) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی موانع مشارکت دانش‌آموزان در دوره متوسطه در فعالیت‌های مدارس شهر تهران» ذکر کرده است که نظر به این که مشارکت افراد در فعالیت‌های جامعه در ابتدا باید در مدارس شکل یابد، بدین نتیجه دست یافته است که کلوپ‌ها، شوراها، انجمن اولیا و مربیان نقش مهمی در افزایش مشارکت دانش‌آموزان دارند.

مردانیا در سال (۱۳۸۹) پژوهشی با عنوان «اثربخشی کلاس‌های آموزش خانواده بر دانش تربیتی مادران شهرستان ورامین» انجام داده است که نتایج آن نشان می‌دهد که به طور کلی، آموزش خانواده با ۹۹٪ اطمینان، دانش تربیتی مادران شرکت کننده در کلاس را افزایش می‌دهد و اثربخشی کلاس‌های آموزش خانواده بر روی مادران با تحصیلات بالا، سن کمتر، وضعیت اقتصادی بهتر و مادران شاغل و مادرانی که تحصیلات بالاتری برخوردار بوده‌اند، بیشتر است. تیموری (۱۳۸۹) در بررسی راه‌ها و روش‌های موفقیت انجمن اولیا و مربیان در بعد اقتصادی، بی‌اطلاعی اولیا از وظایف خود، عدم آگاهی آنها از مشکلات مدرسه و مشخص نبودن میزان کمک‌های مالی و هزینه‌های انجام شده در مدرسه را، از جمله موانع مشارکت قلمداد کرده است. زمانی و قصاب پور (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان نحوه به کارگیری فناوری اطلاعات در مدارس هوشمند کشور اسلامی مالزی و مقایسه آن با مدارس

برای بهبود روند آموزشی علاوه بر دولت، باید مردم در فعالیت‌های مربوطه مشارکت داشته باشن (قنادان، ۱۳۸۱). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مشارکت والدین در امور مدرسه موجب نگرش مثبت والدین نسبت به خود، مدرسه و نقش کادر آموزشی در رشد و تربیت فرزندشان می‌شود. بر اساس یافته‌های پژوهشی، والدینی که در برنامه‌های مدرسه مشارکت می‌کنند نسب به والدینی که در این گونه برنامه‌ها شرکت نمی‌کنند، احساس مثبت‌تری نسبت به مدرسه و آموزش و پرورش کودکانشان دارند (بهبودی، ۱۳۸۸).

بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که در حال حاضر مشارکت اولیای دانش‌آموزان در امور مدارس بسیار محدود است و این امر مشکلاتی را بر سر راه مدارس جهت تحقق اهدافشان ایجاد نموده است. آموزش و پرورش به عنوان یک سیستم اجتماعی به منظور انجام مأموریت، منابع مورد نیاز خود را به صورت درون داد «دانش موجود در جامعه، ارزش‌های معتبر مورد اعتقاد، اهداف مطلوب، منابع مادی و مالی» از جامعه می‌گیرد، سپس از طریق یک سلسله فراگردهای پیچیده‌ای که مستلزم به کارگیری ساختار سازمانی، افراد، تکنولوژی و ایفای وظایف معین است، دانش‌آموزان را پرورش می‌دهد و سرانجام نتیجه کار «برون داد» خود را به صورت افرادی که از جهات مختلفی تغییر یافته، صلاحیت و شایستگی پیدا کرده‌اند، تحویل جامعه می‌دهد (حمیدیان، ۱۳۸۱).

بنابراین باید این واقعیت را پذیرفت که آموزش و پرورش باید در ارتباط تنگاتنگ با جامعه باشد و تحول داخلی مدارس هم‌زمان با برقراری پیوندهای بهتر میان مدرسه و جامعه صورت گیرد. بررسی مسأله مشارکت‌های مردمی در آموزش و پرورش به عنوان بهترین راه‌حل برای تقویت بنیه مالی و اداری و آموزشی این سیستم مطرح است. مشارکت انسان در امور مختلف زندگی مانند امور اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در همه جوامع انسانی مطرح است. ولی در هر جامعه‌ای راه و روش ویژه خود را دارد. مشارکت آموختنی است و آموزش و پرورش هم می‌تواند نقش ویژه‌ای در آموزش و تمرین آن ایفا کند و هم یکی از نهادهایی باشد که پر شکوه‌ترین جلوه‌های

داخل مدرسه به ویژه برخورد کادر آموزشی با اولیا دانش‌آموزان پرداخته شود. رجایی پور و همکاران در سال (۱۳۸۷)، در مقاله‌ای با عنوان بررسی راه‌های بهبود مناسبات خانه و مدرسه از دیدگاه اولیا و معلمان ابتدایی، یافته‌های پژوهش بیانگر این است که از نظر آموزگاران و اولیا، ویژگی‌های شخصی مدیران از جمله داشتن ظاهری آراسته، مشهور بودن به حسن خلق، برخورد با ارباب رجوع با خوش‌رویی و رعایت عدالت در برخورد با افراد مختلف در بهبود رابطه خانه و مدرسه تأثیر دارد. همچنین مهارت‌های فنی مدیر، شامل آشنایی او با امور اداری مدرسه، نظارت صحیح بر امور مالی، ارتباط با آموزگاران و اولیا را جزو وظایف حرفه‌ای دانسته‌اند. اکبریان اقدم (۱۳۸۶) در تحقیقی با عنوان «چگونگی فرهنگ مشارکت‌های مردمی در آموزش و پرورش» نهادینه کردن فرهنگ و ایجاد نگرش بر اساس این که مشارکت تنها مالی نیست، بازدید از مدارس و آگاهی بخشی به اولیا را در امر مشارکت مؤثر خوانده است.

دوریس کارلسن بک (Dores karlsen baeck, 2010) در مقاله‌ای با موضوع مشارکت پدر و مادر و تمایل به شرکت در همکاری خانه و مدرسه در ابعاد مالی که در مدارس نروژ انجام داد، ضعف اطلاع رسانی و تبلیغات در زمینه اهمیت مشارکت، عدم اطلاع رسانی از کارکرد مدرسه را عدم آگاهی از فواید مشارکت ارزیابی نموده است.

وزارت آموزش و پرورش بریتیش در سال ۲۰۱۰ به دلیل شناخت اهمیت مشارکت مردمی در امر آموزش و پرورش، اقدام به انجام به یک سری تحقیقات در جهت بهبود مشارکت مردمی کرده است که عبارتند از: ارتباط با والدین برای حضور در فعالیت‌ها و عملکردهای مدرسه، کمک به والدین برای حضور در جلسه، ملاقات حضوری و انفرادی با معلم، استفاده از مدرسه به عنوان یکی از منابع جامعه، واگذاری سمینارها به والدین، درگیر کردن آنها در فرآیندهای تصمیم‌گیری، جلب اعتماد والدین، ایجاد شرایطی که والدین از مدارس موفق در امر مشارکت دیدن کنند، تشویق اولیا به منظور مشارکت آنها برای حضور فعالانه در مدارس (فهندژ، ۱۳۸۹).

بروس (Brouse, 2010) در پژوهشی تحت عنوان «سه تحقیق موردی درباره تصمیم‌گیری مدرسه عمومی در سه

هوشمند ایران، نمونه‌ای از فعالیت تیمی مدارس هوشمند را در مالزی این گونه بیان کرده‌اند: معلم؛ به نامه‌های الکترونیکی دانش‌آموز و اولیا پاسخ می‌دهد. مدیر مدرسه برای اطلاع رسانی به اولیا نامه الکترونیکی و پیامک به کارکنان و اولیا دانش‌آموزان می‌فرستد و آنان را آخرین قوانین آگاه می‌سازد. اولیا می‌توانند به معلم فرزندشان نامه الکترونیکی بفرستند و درخواست ملاقات کنند و از طریق وب سایت اطلاعات مورد نیاز خود را به دست آورند. در ایران نیز سعی بر آن است که در مدارس هوشمند به عنوان مثال آبسال، از این الگو استفاده شود ولی به دلیل نداشتن امکانات لازم یا عدم آگاهی کافی از سوی چهار گروه ذکر شده، این روند با این چهارچوب اجرا نمی‌گردد. بهرامی در سال (۱۳۸۸) تحقیقی با عنوان «شیوه‌های افزایش مشارکت مردمی در اداره امور مدارس راهنمایی شهر اصفهان از دیدگاه مدیران و اولیای عضو انجمن اولیا و مربیان» انجام داده است. نتایج به دست آمده حاکی از این است که به منظور مشارکت هر چه بیشتر در بعد مالی، دادن آگاهی به مردم از محل‌های هزینه شده، کمک‌های قبلی آنان به مدرسه، بهبود نشست‌های انجمن اولیا و مربیان و آموزش خانواده، استفاده از تخصص‌های اولیا در افزایش مشارکت آنان مؤثر است. آقایی (۱۳۸۸) توانایی در برقراری ارتباط، تخصص و تجربه مسؤولان مدرسه را در ترغیب اولیای دانش‌آموزان به سوی مشارکت مهم خوانده است. جهانی قلعه (۱۳۸۷) در پژوهش خود با عنوان «بررسی چگونگی توسعه فرهنگ مشارکت‌های مردمی در آموزش و پرورش شهرستان اردل» عواملی را مانند عضویت در کتابخانه‌ها و مطالعه مجلات، روزنامه‌ها، قدردانی از افراد خیر، دعوت از اولیا جهت بازدید از مدارس فرزندشان می‌داند، مؤثر برمی‌شمرد. عباسی (۱۳۸۷) در پژوهشی مهمترین راه‌های افزایش مشارکت مردمی در آموزش و پرورش را تغییر نگرش مردم نسبت به مشارکت، استفاده از قابلیت‌های اولیا در مدارس، تقویت تشکل‌های مردمی می‌داند. آهنگرانی (۱۳۸۷) از پژوهشی با عنوان «از چه راهی می‌توان همکاری خانه و مدرسه را تقویت نمود و مهمترین انتظار آنان از مدرسه چیست» این نتیجه را به دست می‌دهد که در درجه اول، به آموزش اولیا و سپس به بهبود کیفیت ارتباطات در

ساخت فضاهای مرتبط و راه‌های غیر مستقیم نیز به دو دسته ارائه پیشنهادات در برنامه ریزی و تعیین اهداف و استفاده غیر مستقیم از تخصص‌ها و توانایی‌های والدین در امر گسترش و توسعه تقسیم شده بود. نتایج حاصله نشان می‌دهد که آزمودنی‌ها اگر چه اعتقاد دارند که حضور مستقیم می‌تواند در امر توسعه بیشتر یاری رسان باشد، لیکن از مشارکت‌های غیر مستقیم بیشتر استقبال می‌نمایند (عسکری ثابت، ۱۳۸۰). نتایج پژوهش نشان داده است که موفقیت برنامه‌های مشارکتی والدین در یک مدرسه بستگی به عقاید، تصمیم‌گیری‌ها و مهارت مدیر مدرسه در برقراری ارتباط دارد.

بهرامی به نقل از اسماعیلی (۱۳۸۸)، از جمله مهمترین امور مدارس به منظور مشارکت والدین دانش‌آموزان را امور آموزشی، مالی، فرهنگی و ارتباطی می‌داند.

با توجه به مطالب یاد شده، این پژوهش با هدف بررسی شیوه‌های بهینه در مشارکت اثر بخش اولیا و مردم در مدارس منطقه ۱۵ شهر تهران به اجرا در آمد. در این راستا، تأثیر متغیرهای فرهنگ، فناوری اطلاعات، بعد اقتصادی، آموزش خانواده‌ها، آگاه‌سازی از طریق تقویت فرایندهای ارتباطی کادر اجرایی مورد بررسی قرار گرفته است.

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی (پیمایشی یا زمینه یابی) و به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی است. جامعه آماری پژوهش را مدیران مدارس ابتدایی به تعداد ۹۵ نفر و والدین دانش‌آموزان به تعداد ۴۱۶۳۲ نفر تشکیل می‌دهند. حجم نمونه برای گروه (اولیا) مطابق با جدول مورگان به ترتیب برابر با ۳۸۱ نفر بر آورد گردید. تعداد مدیران زن و مرد نیز ۹۵ نفر است. روش نمونه‌گیری برای اولیا تصادفی خوشه‌ای و برای مدیران به شیوه سرشماری است. نحوه نمونه‌گیری اولیا بدین صورت بود که منطقه ۱۵ آموزش و پرورش به ۵ ناحیه (شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز) تقسیم شد، سپس از هر ناحیه به صورت تصادفی ساده یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه پسرانه و از هر مدرسه منتخب یک کلاس تقریباً ۳۵ نفره انتخاب گردید. پرسشنامه مذکور بین ۹۵ مدیر توزیع شد. برای گردآوری داده‌ها، متون نظری و پژوهش‌های پیشین، مرتبط با موضوع، مورد بررسی و

ناحیه آموزشی» برخی از عوامل مؤثر جهت مشارکت در امور آموزش و پرورش را بررسی کرده است. اطلاعات به دست آمده نشان داد که مدارس موفق خواستار امکانات زیر هستند: زمان مناسب، ارتباط مناسب در کل گروه اجتماعی، مدیر حمایت کننده، حمایت سازمان مرکزی، آموزش مداوم و تعهد مدرسه و تأکید بیشتر بر نتایج کار به جای خود فرآیند کار.

فیش باین (۲۰۰۸) همراه وروم، به مشارکت از بعد اقتصادی نگرسته و مطرح ساخته است که اولیا زمانی به مشارکت روی می‌آورند که قبلاً پیامدها، نتایج احتمالی و فواید مترتب بر آن را ارزیابی کرده باشند (رفیع پور، ۱۳۸۶). مارتین لپیست (۲۰۰۸) با پژوهشی در کشورهای مختلف، تأثیر فناوری اطلاعات مانند اینترنت و کامپیوتر در آموزش و اطلاع رسانی به اولیا از وضعیت انضباطی و درسی دانش‌آموزان را بر میزان مشارکت مهم دانسته است. (محسنی تبریزی، ۱۳۸۶).

دوبرتی در سال (۲۰۰۸) مطالعه‌ای تحت عنوان «نمونه‌های جدید برای راهنمایی و پشتیبانی خانواده و سیاست‌های آموزشی در منیسوتا و نیروی در آمریکا انجام داده است که نتایج آن نشان می‌دهد که آموزش خانواده در خانواده‌هایی که فرزندانشان اوان کودکی را می‌گذرانند، موجب شده است تا توانایی والدین برای مواظبت و مراقبت‌های بهداشتی و آموزش فرزندانشان افزایش یابد. (شاهمرادی، ۱۳۸۸).

التنیجی (Altaneigi, 2006) در پژوهشی با عنوان «رابطه بین مشارکت والدین و موفقیت مدارس در امارات متحده عربی» نتیجه گرفت که توجه به تفاوت‌های فرهنگی والدین در امر مشارکت و تهیه برنامه‌های تبلیغاتی مطلوب به منظور تغییر نگرش‌های منفی والدین پیرامون مشارکت می‌تواند در جهت جلب مشارکت آنها در امور آموزشگاه‌ها مؤثر باشد.

پنر، سمبور و آستون (۲۰۰۶) در پژوهشی تحت عنوان «راه‌های مشارکت مردمی در توسعه مدارس» راه‌های مشارکت در این بررسی به دو بخش کلی، راه‌های مستقیم و غیر مستقیم تقسیم شد که راه‌های مستقیم خود به سه روش پرداخت‌های مالی، حضور در مدیریت و برنامه ریزی و

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر، متغیر فرهنگ با میانگین ۲۲/۹ بالاترین و میانگین متغیر فناوری اطلاعات ۱۱/۶ کمترین مقدار را دارد.

سؤال اول: سطح فرهنگ تا چه اندازه در جذب مشارکت اثر بخش اولیا و مردم در مدارس تأثیر دارد؟ تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر با استفاده از آزمون آماری T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که میانگین نمره مجموع سؤالات برای ۴۴۵ نفر برابر ۲۲/۹ و با خطای معیار ۰/۲۰، انحراف معیار ۴/۴۰، مقدار T برابر ۲۳/۶ با خطای ۵/۰ است. نتایج آزمون داده‌های پژوهش در مجموع نشان دهنده آن است که با توجه به رابطه معناداری به دست آمده در جدول شماره ۲، از نگاه مدیران و اولیای دانش آموزان، فرهنگ نقشی بالاتر از حد متوسط را در جذب مشارکت اثر بخش اولیا و مردم در مدارس دارد. نتایج تحلیل سؤال پژوهش، به تفصیل در جدول شماره ۲ نشان داده شده است.

مطالعه قرار گرفت. در این پژوهش، ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بود. این پرسشنامه شامل ۲۳ سؤال بسته پاسخ در ۵ شاخص فرهنگ، فناوری اطلاعات، مالی، آموزش و ارتباطات است.

هر شاخص دارای تعدادی پرسش است و پاسخ هر پرسش در یک مقیاس ۵ درجه‌ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) رتبه بندی شده که در این شیوه بر اساس نمره‌گذاری لیکرت عمل شده است.

برای اطمینان از روایی، محتوایی پرسشنامه در اختیار تعدادی از متخصصان و کارشناسان قرار داده شد و پرسشنامه بر حسب نظرات تخصصی آنها پیرامون گویه‌ها اصلاح شده است. پایایی بر اساس ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده و نتایج محاسبات به شرح زیر است. در این پژوهش جهت توصیف متغیرها از در صد، فراوانی، جدول و نیز میانگین و نمودارها و برای تحلیل داده‌ها از T تک نمونه‌ای استفاده شده است.

جدول ۱ - ضریب پایایی پرسشنامه به تفکیک مؤلفه‌ها

میزان ضریب آلفای کرونباخ	مفاهیم اصلی
۰/۷۶	سطح فرهنگ
۰/۸۷	فناوری اطلاعات
۰/۸۲	بعد اقتصادی
۰/۸۳	آموزش خانواده‌ها
۰/۸۲	ارتباطات کادر اجرایی مدرسه
۰/۸۲	میانگین Cronbach's Alpha در مجموع

جدول ۲ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، آزمون T تک نمونه‌ای نقش فرهنگ

تعداد افراد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	درجه آزادی	مقدار T	رابطه معناداری
۴۴۵	۲۲/۹۳۷۱	۴/۴۰۲۱۵	۰/۲۰۸۶۸	۴۴۴	۲۳/۶۵۸	.۰۰۰
کل						

بررسی شیوه‌های بهینه در مشارکت اثربخش اولیاء و ... / ۱۴۳

۰/۰۵ است که نتایج داده‌ها نشان دهنده آن است که با توجه به رابطه معناداری به دست آمده در جدول شماره ۴، از نگاه مدیران و اولیای مدارس ابعاد مالی نقشی بالاتر از حد متوسط را در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس دارد. نتایج تحلیل سؤال پژوهش، به تفصیل در جدول شماره ۴ نشان داده شده است.

سؤال چهارم: آموزش تا چه اندازه در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس تأثیر دارد؟

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر با استفاده از آزمون آماری T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که میانگین نمره مجموع سؤالات برای ۴۶۷ نفر برابر ۲۰/۲ و با خطای معیار ۲۰/۲۰. مقدار T برابر ۲۵/۹ انحراف معیار ۴/۳۴ با خطای ۰/۰۵ است. نتایج آزمون داده‌های پژوهش در مجموع نشان دهنده آن است که با توجه به رابطه معناداری به دست آمده در جدول شماره ۵، از نگاه مدیران و اولیای دانش آموزان، ابعاد آموزشی نقشی زیادی را در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس دارد. نتایج تحلیل سؤال پژوهش، به تفصیل در جدول شماره ۵ نشان داده شده است.

سؤال دوم: وجود فناوری اطلاعات تا چه اندازه در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس تأثیر دارد؟

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر با استفاده از آزمون آماری T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که میانگین نمره مجموع سؤالات برای ۴۶۸ نفر برابر ۱۱/۶ و با خطای معیار ۰/۱۵، مقدار انحراف معیار ۳/۲ و مقدار T 3/17 با خطای ۰/۰۵ است. نتایج داده‌های پژوهش در مجموع نشان دهنده آن است که با توجه به رابطه معناداری به دست آمده در جدول شماره ۳، از نگاه مدیران و اولیای دانش‌آموزان، وجود فناوری اطلاعات نقشی بالاتر از حد متوسط را در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس دارد. نتایج تحلیل سؤال پژوهش، به تفصیل در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

سؤال سوم: بعد مالی تا چه اندازه در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس تأثیر دارد؟

تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق حاضر با استفاده از آزمون آماری T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که میانگین نمره مجموع سؤالات برای ۴۵۹ نفر برابر ۱۸/۴۸ و با خطای معیار ۰/۱۸، مقدار T 3/19 و انحراف معیار ۳/۸۵ با خطای

جدول ۳ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، آزمون T تک نمونه‌ای نقش فناوری اطلاعات

تعداد افراد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	درجه آزادی	مقدار T	رابطه معناداری
۴۶۸	۱۱/۶۱۷۵	۳/۲۷۰۳۱	۰/۱۵۱۱۷	۴۶۷	۱۷/۳۱۵	.۰۰۰
کل						

جدول ۴ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، آزمون T تک نمونه‌ای ابعاد مالی

تعداد افراد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	درجه آزادی	مقدار T	رابطه معناداری
۴۵۹	۱۸/۴۸۸۰	۳/۸۵۸۴۹	۰/۱۸۰۱۰	۴۵۸	۱۹/۳۶۷	.۰۰۰
کل						

جدول ۵ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، آزمون T تک نمونه‌ای ابعاد آموزشی

تعداد افراد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	درجه آزادی	مقدار T	رابطه معناداری
۴۶۷	۲۰/۲۲۲۷	۴/۳۴۴۸۱	۰/۲۰۱۰۵	۴۶۶	۲۵/۹۷۷	.۰۰۰
کل						

جدول ۶ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، آزمون T تک نمونه‌ای ابعاد ارتباطی

تعداد افراد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	درجه آزادی	مقدار T	رابطه معناداری
کل	۲۰/۲۲۲۷	۴/۳۴۴۸۱	۰/۲۰۱۰۵	۴۶۶	۲۵/۹۷۷	۰۰۰

بعد مالی نیست بلکه در تمام زمینه‌ها الزامی است، آگاهی بخشی به اولیا در امر مشارکت، دعوت از آنها جهت بازدید از مدرسه، تجلیل از افراد خیر اشاره کرد. نتایج به دست آمده از این سؤال با نتایج تحقیقات جهانی قلعه (۱۳۸۷)، عباسی (۱۳۸۷)، اکبریان اقدم (۱۳۸۶) و التنجی (۲۰۰۶) مطابقت دارد.

بررسی سؤال دوم پژوهش مبنی بر این که فناوری اطلاعات تا چه اندازه در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس تأثیر دارد، نشان می‌دهد که از نگاه مدیران و اولیای دانش‌آموزان، وجود فناوری اطلاعات نقشی بالاتر از حد متوسط را در جذب مشارکت اثر بخش اولیا و مردم در مدارس دارد. از عوامل جلب مشارکت اولیا در بعد فناوری اطلاعات می‌توان به اطلاع رسانی و ارتباط با والدین از طریق وب سایت، سیستم پیامک، برگزاری کلاس‌های آموزشی برای اولیا در رابطه با استفاده از فناوری اشاره کرد. لازم به ذکر است که نتایج به دست آمده از این سؤال، با تحقیقات زمانی و قصاب پور (۱۳۸۸)، مارتین لیپست (۱۳۸۶) مطابقت دارد. تحلیل‌های انجام شده در بررسی سؤال سوم مبنی بر این که بعد مالی تا چه اندازه در جذب مشارکت اثر بخش اولیا و مردم در مدارس تأثیر دارد، نشان می‌دهد که ابعاد مالی نقشی بالاتر از حد متوسط را در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس دارد. از عوامل جلب مشارکت اولیا در بعد مالی می‌توان به برگزاری شست‌های عمومی با آنان در هر ماه و اعلام بیلان مالی، آگاه نمودن والدین از محل‌های هزینه شده قبلی و نقش این هزینه‌ها در توسعه و پیشرفت مدرسه، استفاده از تخصص‌های اولیا به جای گرفتن شهریه از آنان اشاره کرد. نتایج به دست آمده از این سؤال با نتایج تحقیقات (تیموری

سؤال پنجم: ارتباطات کادر اجرایی تا چه اندازه در جذب مشارکت‌های اولیا و مردم در مدارس تأثیر دارد؟ تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر، با استفاده از آزمون آماری T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که میانگین نمره مجموع سؤالات برای ۴۶۸ نفر برابر ۱۷/۶ و با خطای معیار ۰/۱۱۴، مقدار T برابر ۴۹/۲ و انحراف معیار ۲/۴۸۰۱۳ با خطای ۵ / ۰ است. نتایج آزمون داده‌های پژوهش در مجموع نشان دهنده آن است که با توجه به رابطه معناداری به دست آمده در جدول شماره ۶، از نگاه مدیران و اولیای مدارس، ابعاد ارتباطی نقشی زیادی را در جذب مشارکت اثر بخش اولیا و مردم در مدارس دارد. نتایج تحلیل سؤال پژوهش، به تفصیل در جدول شماره ۶ نشان داده شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

همان گونه که در این پژوهش اشاره شد، بررسی شیوه‌های بهینه در مشارکت از موضوعات بسیار مهم است. تحقیقات نشان داده است که بسیاری از دستاوردهای بشری، حاصل مشارکت شهروندان در امور مختلف اجتماعی بوده است. از این رو، بررسی شیوه‌های بهینه مشارکت اولیا در مدارس ضروری به نظر می‌رسد.

بررسی سؤال اول پژوهش نشان می‌دهد که بین مشارکت و فرهنگ رابطه معناداری وجود دارد. همچنین میانگین به دست آمده نمایانگر آن است که از نظر مدیران و اولیا دانش‌آموزان، فرهنگ بیشترین اثربخشی را در جذب مشارکت اولیا در مدارس داشته است. یعنی پیش از این که افراد به شرکت در فعالیت‌های سازمان ترغیب و تشویق شوند، باید نگرش و طرز تفکری مناسب از کار گروهی و مشارکت داشته باشند. از عوامل جلب مشارکت اولیا در بعد فرهنگ می‌توان به تغییر نگرش در اولیا که مشارکت تنها

بهرامی، پیروش (۱۳۸۸). بررسی شیوه‌های افزایش مشارکت مردمی در اداره امور مدارس راهنمایی شهر اصفهان از دیدگاه مدیران و اولیای عضو انجمن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان. بهبودی، هایده (۱۳۸۸). اهمیت مشارکت والدین در فعالیت‌های مدرسه. مجله دانش و پژوهش در علوم تربیتی. ۵۱. ص ۶۶.

تیموری، کاوه (۱۳۸۹). روش‌ها و راه‌های موفقیت اعضای انجمن اولیا و مربیان. نشریه ماهانه.

آموزشی و تربیتی پیوند، ۳۳. صص ۴۵ - ۱.

جهانیان، رمضان (۱۳۸۸). راهکارهای توسعه نظام مدیریت مشارکتی در واحدهای آموزشی از دیدگاه مدیران، معاونان و معلمان. فصلنامه دانش و پژوهش در علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی، شماره ۲۱، بهار ۱۳۸۸.

جهانیان، رمضان (۱۳۸۷). مدیریت آموزشی و آموزشگاهی. کرج: انتشارات سرافراز.

جهانی قلعه، مجید. (۱۳۸۷). بررسی چگونگی توسعه فرهنگ مشارکت‌های مردمی در آموزش و پرورش شهرستان اردل. فرهنگ مشارکت، شماره ۱۳، ص ۳۵. حمیدیان، برات (۱۳۸۱). شیوه‌های نهادینه شدن مشارکت معلمان، مدیران و دانش‌آموزان در آموزش و پرورش. فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش. شماره ۳۱، ص ۸۹.

داودی، رسول (۱۳۸۹). موانع مشارکت دانش‌آموزان دوره متوسطه در فعالیت‌های مدارس شهر تهران، فصلنامه دانش و پژوهش در علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی. شماره ۲۷، ص ۹۸.

رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۸۶). سنجش نگرش روستائیان نسبت به جهاد سازندگی. تهران: شرکت سهامی انتشار.

رجایی پور، علی؛ محمدیان، قاسم (۱۳۸۷). بررسی راه‌های بهبود مناسبات خانه و مدرسه از دیدگاه اولیا و معلمان ابتدایی. فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۸، ص ۱۰۲.

زمانی، عشرت، قصاب پور، بیتا (۱۳۸۸). نحوه به کارگیری فناوری اطلاعات در مدارس هوشمند کشور

(۱۳۸۹)، فیش باین (۲۰۰۸)، پیر، سمبور و آسترین (۲۰۰۶) و بک (۲۰۱۰) همسواست.

بررسی سؤال چهارم پژوهش مبنی بر این که آموزش تا چه اندازه در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس تأثیر دارد، نشان داده است که از دیدگاه مدیران و اولیای دانش‌آموزان، ابعاد آموزشی نقشی زیادی را در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس دارد. از عوامل جلب مشارکت اولیا در بعد آموزش می‌توان به تشکیل کارگاه‌های آموزشی در رابطه با مشکلات تربیتی کودکان، بهداشت و سلامت روان، تربیت دینی و اخلاق، برگزاری کلاس‌های آموزش خانواده بر اساس نیاز سنجی از اولیا اشاره کرد. نتایج به دست آمده از این سؤال با نتایج تحقیقات مرادنی (۱۳۸۹)، دوبرتی (۲۰۰۸) همسواست.

در بررسی سؤال پنجم مبنی بر این که ارتباطات کادر اجرایی تا چه اندازه در جذب مشارکت‌های اولیا و مردم در مدارس تأثیر دارد، نتایج نشان می‌دهد که ابعاد ارتباطی نقشی زیادی در جذب مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس دارد. از عوامل جلب مشارکت اولیا در بعد ارتباطات می‌توان به هر چه مدیران مدارس اولیا را در جلسات توجیهی با اهمیت و فواید مشارکت بیشتر آشنا کنند و به نظرات آنان توجه نمایند گرایش آنها به مشارکت در مدرسه بیشتر خواهد شد، رعایت ادب، احترام و اجرای عدالت در برخورد با اولیا اشاره کرد. نتایج به دست آمده از این سؤال با نتایج تحقیقات رجایی‌پور و همکاران (۱۳۸۷)، سعادت (۱۳۸۶)، آهنگران (۱۳۸۷)، آرنولد (۱۹۹۸)، مک فارلند (۱۳۸۸) مطابقت دارد.

منابع

آهنگرانی، علی (۱۳۸۷). از چه راهی می‌توان همکاری خانه و مدرسه را تقویت نمود و مهمترین انتظار آنان از مدرسه چیست. شورای تحقیقات، اداره کل آموزش و پرورش تهران.

آقایی، سهیلا (۱۳۸۸). خانواده و یافته‌های پژوهشی. مجله دانش و پژوهش در علوم تربیتی. ۳۴۰. ص ۳۶.

اکبریان اقدم، علی اکبر (۱۳۸۶). بررسی چگونگی توسعه فرهنگ مشارکت‌های مردمی در آموزش و پرورش. سازمان آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی.

محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۶). بررسی راه‌های جلب مشارکت مردمی در توسعه پایدار کشاورزی، تهران: معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی.

Al-Taneiji . s. o (2006) .the relation ship betweenparenta involvement and school success in the united arab emirates. university of Colorado at denver , dag , gan

Anold , d.L , (1998) .a case study of parent involvement in three low socioeconomin high – percentage Spanish – speaking elementary schools in orang county California . university of larnerne

Brouse, m.a. , (2010) . three site – based decision – making csase studies

in three school districts , university of Minnesota, DAI, sep

Bowler,s. & Donovan, t .(2010) . Institutions about citizen influence onGovernment, b.g.pol.s. 32, 370-390

Dores karlsen baeck ,u . (2010).parental involvement practices in formalized home-school cooperation .scandinavian journal of educational research,no 6 ,549

.Empowering people at work. . bridge: Cambridge (1997) Foy, n university paress

Fagerlind , I .& Lawrence .s .(1991). Education and national development. London : pergamon press .

Strange, gohn h . (2009) .theimpact of citizen participation on public administration , public administer ation reviw , 32, 457-470.

اسلامی مالزی و مقایسه آن با مدارس هوشمند ایران. مجله تکفا. شماره ۶ و ۵، صص ۳۵، ۱۹.

شاهمرادی، نامدار (۱۳۸۸). اهمیت و ضرورت آموزش خانواده. مجله پیوند. شماره ۳۶۴، ص ۲۸.

صالحی، محمد (۱۳۸۰). بررسی رابطه رضایت شغلی و مشارکت جویی. فرهنگ مشارکت. ۲، ۵۹.

طاهری، عبدالمحمد (۱۳۸۵). طراحی، توسعه و کاربرد الگویی برای ارزشیابی تشکیلات مشارکت‌های مردمی در آموزش و پرورش شهر تهران. رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات.

عباسی، احمد (۱۳۸۷). راه‌های مشارکت مردمی در آموزش و پرورش اصفهان از دیدگاه مدیران و اعضای انجمن اولیا و مربیان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان.

عسکری ثابت، حسین (۱۳۸۰). بررسی راهکارهای مشارکت مردمی در مدارس سازمان آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی. پژوهشکده کاربردی تعلیم و تربیت، کمیته پژوهشی آموزش و پرورش شهرستان مرند.

غلام حسین پورانوری، ثریا؛ ملکی آوارسین، صادق (۱۳۸۷). بررسی راه‌های مشارکت دبیران در تصمیم‌گیری‌ها و عملکرد مدیران مدارس راهنمایی و متوسطه مراغه. دانش و پژوهش در علوم تربیتی - برنامه ریزی درسی، شماره ۱۷ و ۱۸. بهار و تابستان ۱۳۸۷.

صاحت، زهرا (۱۳۸۲). بررسی شیوه‌های مشارکت مردم در آموزش و پرورش. پروژه آزمون جامع مدیریت آموزش و پرورش استان اصفهان.

فهندژ، علی (۱۳۸۹). مشارکت مردمی در بریتیش کلمبیا. تهران: انتشارات خورشید.

قنادان، حسین (۱۳۸۱). راه‌های افزایش مشارکت مردمی در آموزش و پرورش اصفهان از دیدگاه مدیران و اولیا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان.

مرادنیای، معصومه (۱۳۸۹). اثر بخشی کلاس‌های آموزش خانواده بر دانش تربیتی مادران شهرستان ورامین. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.